

Forme fără formă

– Criticii despre stagiunea 2000-2001 –

Discuția s-a desfășurat la UNITER, pe 11 iulie 2001. Invitații redacției au fost Marina Constantinescu, Cristina Modreanu, Ludmila Patlanjoglu, Sebastian-Vlad Popa, Octavian Saiu.

Magdalena Boiangiu: Vă propun să discutăm despre stagiune și, pentru a nu ne risipi în generalități, o să încep printr-un enunț limpede: după părerea mea, stagiunea a fost mai curând proastă, dacă e să judec după teatrele bucureștene. Sunt mai puțin la curent cu ceea ce s-a întâmplat în provincie; aștept completările dumneavoastră. Mi se pare că s-au epuizat niște energii și nu s-au adunat altele. S-au epuizat energiile cu care a început în anii '90 un altfel de teatru, un dialog liber cu publicul. Există și o criză a instituțiilor, nu numai una de creativitate. Conflictelor, atât cele ascunse, cât și cele evidente, au consecințe și pe plan artistic. Dacă ne uităm cum a arătat stagiunea Teatrului „Nottara”, vom vedea că despărțirea de Vlad Rădescu a costat foarte scump: nu se găsește un ritm, nu se găsește o idee, totul este parcă la voia întâmplării. A fost o revoltă a colectivului împotriva unui director prost, dar, după ce a eliminat „tumoarea”, colectivul nu mai funcționează în nici un fel.

Au fost însă și spectacole bune în stagiunea asta. Cele care mi se par mie bune sunt *Unchiul Vanea*, *Spirit*, *Amanții însângerați*, dar sunt puține semne că în viața respectivelor teatre ele marchează o cotitură. Vă propun să discutăm despre stagiune nu „pe spectacole”, ci pornind de la felul în care se pot descifra evoluții, perspective, structuri.

Dumitru Solomon: Mai e de discutat și care sunt cauzele acestei crize, dacă recunoaștem că ea există.

Prostia nu apare din senin

Marina Constantinescu: Și mie mi se pare că a fost o stagiune mai degrabă proastă decât bună, dar această caracteristică nu a apărut din senin. Am constatat împreună semnele căderii,

în ceea ce fiecare scrie. Dacă, în '90, energiile s-au adunat, în teatru ca și în societate, acum, în societate ca și în teatru, energiile tind să se risipească sau să se concentreze în puncte minore. Societatea cunoaște o criză profundă pe toate planurile, de la economie la morală. Teatrul depinde ombilical de spațiul în care trăiește: observăm cum circula mediocritatea, în absența unor inițiative limpezi. Este evident că sărăcia a copleșit lumea teatrului, obligându-i pe foarte mulți la compromisuri, de la apariția în reclame de tot felul pentru un ban în plus, până la indisciplina despre care vorbea destul de șocat și Ciulea când s-a întâlnit, după zece ani, cu o trupă pe ai cărei oameni nu reușea să-i strângă, să-i determine să se concentreze, să lucreze. O nouă lege a teatrelor ar trebui să inaugureze un sistem care să permită și performanță, și maleabilitate, și provocare artistică. Pentru că, dacă regizorii buni au libertatea să-și aleagă un text, să-l propună unui teatru și să-și facă distribuția dorită,

pentru actorii angajați ai unei instituții libertatea se restrânge. Eu, una, mi-am pierdut speranța că se mai poate întâmpla ceva bun în lumea noastră. De aceea aș vrea să mulțumesc revistei „Scena”, care a reușit în ultimul timp să ne strângă aici, ca să vorbim normal despre lumea anormală în care trăim cu toții.

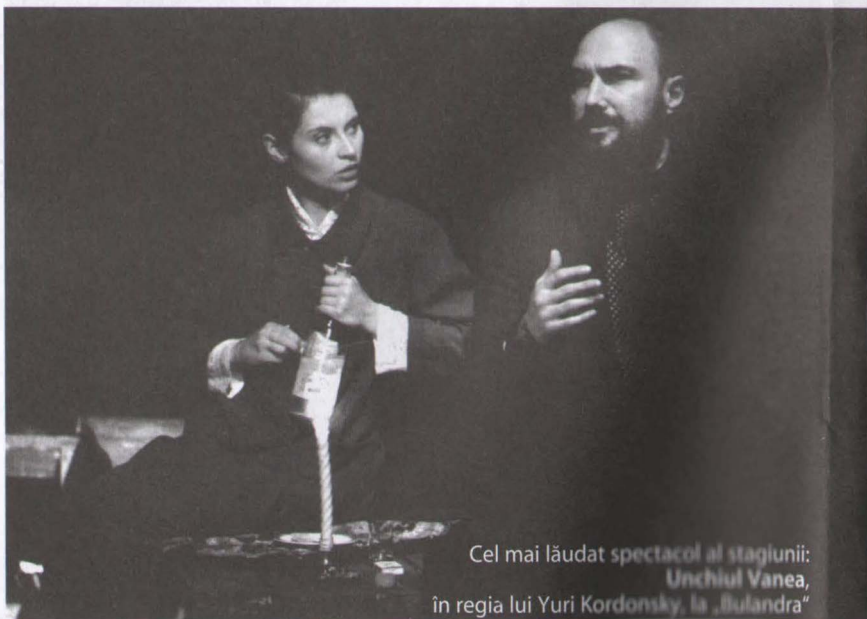
Magdalena Boiangiu: Cu sărăcia ai și nu ai dreptate. Vreau să aduc două argumente. Primul: în această sărăcie se găsesc și se cheltuiesc sume imense pentru spectacole de mare montare...

Marina Constantinescu: Acesta este paradoxul: vedem spectacole nu tocmai împlinite în spatele cărora stă un buget fabulos.

Magdalena Boiangiu: ...și al doilea: formulele de teatru alternativ, care ar trebui să ne spună „suntem sături de lumea pe care voi ați construit-o, noi vrem altă lume”, nu spun deloc acest lucru. Teatrul care se face în pivniță – și căruia îi dau calificativul de decadent, în sens descriptiv, nu ca pe o apreciere – nu este un teatru al contestației majore, al unei idei cu semnificație pentru lume...

Marinela Țepuș: Așa cum a pornit la noi, teatrul alternativ nu și-a propus să conteste, ci doar să permită unor

foto: Tudor Predescu

Cel mai laudat spectacol al stagiunii: *Unchiul Vanea*, în regia lui Yuri Kordonsky, la „Iulandra”

actori tineri și unor regizori tineri care nu aveau acces într-un teatru, sau nu erau întrebuințați, să creeze. Ei au vrut să facă ceva cu bani foarte puțini, pentru ca să joace, nu pentru că aveau o anume idee.

Dumitru Solomon: Cred că e vorba despre două tipuri de contestație. Există o contestație majoră, revoluționară, la adresa societății, la adresa unei anumite stratificări sociale, a inerției sociale. Și teatrul, în general, nu neapărat cel din pivniță, a produs dintotdeauna acest tip de contestație de-a lungul istoriei sale. Există însă și contestația de tipul: „Nu avem unde să ne desfășurăm activitatea, nu avem spațiu, nu ne lasă unii mai bătrâni, unii mai așezați, nu vor să ne încorporeze în spațiul lor și atunci ne căutăm noi un alt spațiu, neconvențional, independent, unde ne facem spectacolele”.

Marina Constantinescu: Acest lucru cred că se leagă de ceea ce se spunea la început, de inexistența solidarității în jurul unei idei.

Dumitru Solomon: După părerea mea, în această stagiune, demersul alternativilor, al independențelor a dat unele spectacole convingătoare. Cum ar fi, de pildă – hai să o luăm de la coadă spre cap –, spectacolul făcut la Teatrul Act, **Creatorul de teatru...**

Magdalena Boiangiu: Și de ce nu se putea juca acest spectacol în sala de la Grădina Icoanei?

Dumitru Solomon: Se putea juca și la Teatrul Național, nu asta e problema. S-a jucat la Act pentru că este constituit ca un spectacol cu caracter independent.

Normalitatea corifeilor

Magdalena Boiangiu: Nu, el este independent sub raportul finanțării.

Dumitru Solomon: Bineînțeles, dar majoritatea spectacolelor care se produc în așa-zisele spații neconvenționale s-ar putea produce în orice instituție teatrală. La Sfântu Gheorghe, spectacolul de la „Andrei Mureșanu”, **Cu mâna pe ciocan**, s-a jucat într-o sală de cincisprezece locuri. Trupa cealaltă, de la „Tamási Áron”, este un teatru care își caută un anume spațiu...

Magdalena Boiangiu: Acela este într-adevăr un teatru alternativ, deși funcționează într-o instituție.

Dumitru Solomon: Exact.

Magdalena Boiangiu: Pentru că are o estetică alternativă, propune o altă formulă de spectacol decât cea cu care suntem noi obișnuiți.

Dumitru Solomon: Dar, la rândul ei, producția tuturor acestor trupe se poate manifesta și pe o scenă con-

vențională, pe o scenă italiană. Nu e obligatoriu să se petreacă în spațiile acelea găsite, incommode mai ales pentru spectatori... Dar nu asta e problema. Ei au făcut niște spectacole interesante, care împrăștiează peisajul teatral. Dacă sunt independente cu adevărat, dacă sunt alternative cu adevărat rămâne de discutat. Ele s-au făcut în alte spații decât pe scenele teatrelor. Dar și pe scenele teatrelor, așa cum a spus Lena la început, s-au făcut spectacole bune. Mai putem numi și spectacolul lui Vlad Mugur de la Craiova, **Carnavalul bărfelor**, care a inaugurat stagiunea, și spectacolul cu care s-a încheiat stagiunea sau cu care se va deschide cea viitoare, **Hamlet**, văzut însă de foarte puțini.

Alice Georgescu: După părerea mea, toate cele enumerate aici ca izbânzi nu reprezintă în nici un fel alternativă. În toate cazurile, până și spațiul de joc, care e invocat ca definitoriu

mișcării alternative, au făcut spectacole destul de normale, înăuntrul unor teatre instituționalizate. Erau puțin mai „altfel”, e drept, dar așa ceva vedem acum și pe scenele obișnuite. În stagiunea asta cred că au fost puține spectacole ale teatrelor neinstituționalizate; de fapt, doar la Act: **Creatorul de teatru**, **Puşca de vânătoare** al Lianeii Ceterchi și **Poveste de cartier** al lui Alice Barb. Trei spectacole într-o stagiune nu înseamnă totuși cam puțin?

Magdalena Boiangiu: Din punctul de vedere al acestei discuții nu prea contează dacă „alternativii” sunt o instituție sau nu. Ar fi foarte important de văzut dacă ei sunt o generație care are un cuvânt de spus despre cum se comunică în teatru sau despre ceea ce se comunică în teatru. Mie mi s-a părut – dar nu sunt foarte sigură – că am văzut la Theo Herghelegiu o anume căutare de stil atât în structura trupei, cât și în estetica

A deschis frumos stagiunea: **Carnavalul bărfelor**, în regia lui Vlad Mugur, la TN Craiova

pentru alternativă, era organizat identic cu acela al unei săli obișnuite; adică, în loc să stai în sală și să privești frontal, stai pe scenă și privești tot frontal, numai că actorul e mai aproape de tine cu 30 de metri. După cum reiese din tot ce am văzut la Festivalul Atelier de la Sfântu Gheorghe, alternativa, să-i zicem, cu toate ghilimelele din lume, a pătruns fără probleme în structurile instituționalizate. 90% din spectacolele românești care au venit acolo erau spectacole ale unor teatre instituționalizate, de unii actori angajați pe termen nelimitat și cu alții pe contract. Theo Herghelegiu, Radu Afrim, corifeii

spectacolului, refăcând, în alți parametri, cu alte date și materiale, experiența de la Piatra Neamț de acum câteva decenii.

Anacronismul fatal

Dumitru Solomon: Mulți dintre noi am văzut la Constanța un spectacol făcut la MAD, **Hammam**, care este în cel mai adevărat înțeles al cuvântului teatru de frontieră, pentru că este cu un picior în teatru și cu unul în dans; este un tip de teatru alternativ care inovează și în spațiul scenic, și în modalitățile de exprimare. Chiar și

spectacolul „de bază” al festivalului de la Constanța, *Furtuna* al lui Sergiu Anghel, era un spectacol de frontieră. **Octavian Saiu:** Mie mi se pare că, dacă recunoaștem în aceste demersuri de teatru-dans alternativa teatrului românesc, postulăm de fapt anacronismul fatal în care ne situăm și trebuie să ne punem semne de

Marina Constantinescu: Da, dar era totuși o supapă; prin carte, prin teatru, prin artă lumea reușea să se încarce, să respire, să elimine energiile negative.

Cristina Modreanu: De ce nu ar fi și acum o supapă?

Marina Constantinescu: Acum suntem liberi, vorbim despre toate acestea,

Magdalena Boiangiu: Dar este nul în planul expresiei artistice!

Dumitru Solomon: Pe noi nu ne ia nimeni în serios, pe când pe ei Occidentul îi ia în serios și îi joacă.

Magdalena Boiangiu: Sigur că specificul lor, actualitatea lor politică stârnește un interes și pentru teatrul lor, dar acest teatru există.

Ludmila Patlanjoglu: O stagiune depinde de oameni, de creatori, de cine sunt ei. De tensiunea artistică, de animatorii instituțiilor implicate. Iar stagiunea despre care vorbim a fost dominată de platitudine. Motivele sunt multe. Energia generației care a „explodat” după '90, cea a lui Darie, Măniuciu, Tompa, Dabija, Victor Ioan Frunză, a scăzut. După ce au făcut mari spectacole, ei lipsesc acum de pe afișe sau trăiesc din amintirea stagiunilor trecute. Forța măștrilor, a patriarhilor – din punct de vedere artistic, dar și ca vârstă biologică –, cred că este și ea slăbită. Platitudinea este agravată și prin contribuția directorilor de instituții numiți, cu concurs sau fără, de Ministerul Culturii sau de forurile culturale locale. Ideea acestor concursuri (false, de fapt) mi se pare aberantă, stupidă și multe personalități refuză să participe la asemenea mascarade. Din această cauză stăm câte o jumătate de an în scandal și contestații. Ministerul trebuie să-și asume responsabilitatea de a da mandat unei personalități, unui manager – numiți-l cum vreți –, cu un program bine definit. În străinătate, dacă acest program nu este respectat din punct de vedere artistic sau financiar, susținătorul lui este automat schimbat. La noi, se prelungeste agonia, moartea lentă și lucrurile se recuperează foarte greu. Este foarte greu să consolidezi un grup otrăvit, căci avem de-a face cu o artă colectivă. Contractul trebuie respectat în toți termenii lui. Nu au fost respectate contractele la Teatrele Naționale care au avut o stagiune modestă, unele chiar sub-modestă: Timișoara, Craiova intră într-un con de umbră, la Târgu-Mureș este iarăși beznă, lași-ul se menține pe o poziție medie, pe linia de plutire. Teatrul Național din București, la fel; bine măcar că nu s-a scufundat. Mi se pare că teatrul de repertoriu este într-o mare suferință. Nu putem trăi doar din capodopere; au dispărut spectacolele de valoare medie, care asigurau afișul pe vremea când se juca în toate zilele săptămânii. Cei care administrează banii și dau mandate animatorilor sau managerilor trebuie să le ceară să

Dar și „alternativii”: *Poveste de cartier* la Act (regia: Alice Barb)

întrebare în legătură cu vitalitatea vieții noastre culturale în ansamblul ei. Această alternativă se practică în Europa de zeci de ani și mi se pare că nu ne încălzește cu nimic varianta asta de interpretare; ba, chiar, dimpotrivă. **Cristina Modreanu:** Trebuie să parcurgem toate etapele, chiar dacă le comprimăm... Mie mi se pare că începe deja să se dezvolte un sistem alternativ din punct de vedere administrativ, al formelor de producție a spectacolelor, și cred că asta este un pas bun, în măsura în care în celelalte locuri nu se mișcă nimic. Există acum un proiect de lege a teatrelor care, din câte înțeleg, nu schimbă mare lucru, schimbă doar tipul de manager și modul cum va fi ales managerul de teatru, ceea ce poate să fie bine, dar în nici un caz suficient. Îi invidiez pe cei care au apucat să vadă niște spectacole care au schimbat ceva în teatrul românesc și îmi pare rău că noi suntem acum într-o perioadă de trecere, de căutări, în care nu se găsește nimic.

Marina Constantinescu: Nu cred că într-o lume aberantă teatrul poate fi normal.

Alice Georgescu: Dar am trăit într-o lume aberantă în care teatrul era normal!

dar libertatea a creat o devălmășie cu urmări foarte grave, începând cu școala de teatru și până la instituții.

Dumitru Solomon: Și înainte vorbeam despre toate acestea, dar altcineva ținea microfonul...

Alice Georgescu: Mă gândesc că societățile mai avansate din punct de vedere industrial, cum sunt societățile occidentale, fatalmente mai avansate și spiritual, ar trebui, printr-un efect pervers, să fi mai avansate și cu starea de criză spirituală; acolo, teatrul, arta, cultura ar urma să fie la pământ. Or, senzația mea este că nu e chiar așa... Pe de altă parte, Rusia este într-o criză mai gravă decât a noastră - și, cu toate acestea, teatrul...

Voci: Prin urmare, este o chestie de specific românesc!

Dumitru Solomon: Eu nu știu cum arată la ora asta teatrul din spațiul iugoslav, dar cele mai multe piese de acolo vin. Pe piața românească sunt vreo cinci piese sârbești proaspete.

Sebastian-Vlad Popa: Asta pentru că la ei se dau războaiele balcanice, la ei e intoleranța balcanică, la ei e primitivismul și mândria, toată mizeria și jalea, dar și orgoliul ăsta de margine de lume...

Marina Constantinescu: Orgoliul acesta se manifestă foarte tare și la noi...

aducă public în sală, să joace toată săptămâna. Actorii nu s-ar mai plânge că nu sunt întrebuințați; peste tot sunt trupe-mamut; aceste fenomene s-au acumulat, au devenit, în timp, cangrene. Forțele creatoare s-au îndreptat spre alte zone, unde răsplata pecuniară este mai mare. Dar se pot remarca, în această stagiune, și oaze de performanță, care țin tot de oameni, de talente – de climat, până la urmă. Cred că o astfel de oază este teatrul-dans, despre care s-a vorbit, acest teatru de frontieră, care a pornit de câțiva ani și la noi și pe care critica l-a susținut. Faptul că după revoluție s-a înființat o secție de coregrafie la institutul de teatru este foarte important. Sunt lucruri care se acumulează în timp și încep să dea roade. Contactele și schimburile sunt reciproce: coregraful devine un element important în spectacolul de teatru. Se poate observa revenirea unor mari actori, cu mari performanțe: Valeria Seciu în **Spirit**, Victor Rebengiuc, Mariana Mihaș – care face, dintr-un rol de plan doi, unul de plan întâi –, Irina Petrescu, Cornel Scripcaru, Horațiu Mălăele în **Unchiul Vanea**, Marcel Iureș în **Creatorul...** El ne propune o schimbare de diapazon, începută cu Verșinin și cu Hamlet. Cred că generația care a debutat după '90 începe să se „vadă”, ca grup solidar; ei au fost mai penetranți. Nu au fost explozivi, nu au pornit să dărâme munții, dar regizorii ei sunt foarte prezenți: Felix Alexa, Claudiu Goga, Theo Herghelegiu,

Alice Barb – și să nu uităm gestul foarte adevărat și formula foarte specială prezente la Radu Apostol. Să nu uităm nici performanța actorilor: Bogdán Zsolt, Sorin Leoveanu, Antoaneta Zaharia, Andreea Bibiri... Cred în ceea ce face la Timișoara Demeter, am văzut **Espinosa și Călătorii cu dricul**; se pare că și acolo există o oază...

Alice Georgescu: ...și la Teatrul Maghiar din Sfântu Gheorghe....

Oazele și deșertul

Ludmila Patlanjoglu: Aceste oaze permit o viziune optimistă. Există totuși o insensibilitate la nivelul animatorilor. E nevoie ca tinerii să fie ajutați. Victoriile lor sunt aplaudate, dar eșecurile îi marchează într-o măsură mult mai mare. Sunt mari talente care se pierd; la acest capitol aș pomeni numele lui Vlad Zografi, de care nimeni nu s-a apropiat cu sensibilitate...

Magdalena Boiangiu: Neîngrijite, oazele sunt acoperite de nisipul deșertului. Este necesară o politică specială pentru a avea mereu acolo apă și umbră.

Sebastian-Vlad Popa: Din capul locului vreau să spun că eu nu cred că există – cel puțin la noi, astăzi, în teatrul românesc – vreo modalitate fie de predicție a calității sau eșecului unei stagiuni, fie de explicare a calității sau eșecului. Nu avem cum să explicăm aceste fenomene nici

măcar economic. Calitatea unei stagiuni este dată de vârfurile care irump sau nu. În acest sens, eu cred că anul acesta a fost bun. La ora asta sunt în teatre cam cinci spectacole extraordinare, ceea ce cred că este o recoltă foarte bună. Și sunt și spectacole de toate felurile; probabil că media lor este mai scăzută. Dar cred că un spectacol cum este **Mantaua**, de la Cluj, făcut de Mona Chirilă – într-o formă extraordinară acum –, ar trebui pomenit; Teatrul „Radu Stanca” din Sibiu are la ora asta două spectacole importante: **Idiotul** de Dostoevski, făcut de Andriy Zholdak, și **Pilafuri și parfum de măgar**, făcut de Purcărete. Pe urmă este spectacolul Cehov al lui Yuri Kordonsky, la „Bulandra”. N-aș trece cu vederea nici performanța lui Hausvater, la Iași, cu **Livada de vișini**. Eu cred că aceste spectacole sunt mari. Dacă ar ieși în Europa, cred că ar putea fi receptate ca aparținând unei mari culturi. Parcă anii trecuți au fost mai săraci.

Alina Mang: Nu cumva par extraordinare tocmai pentru că nu prea există termen de comparație? Pentru că în jur nu prea e nimic?

Sebastian-Vlad Popa: Nu, eu nu știu să raportez la context. Eu raportez la propria mea vocație de cetățean. Un singur punct aș mai avea de semnalat: aprecierile, ca, de altfel, și premiile UNITER, limitate la un interval de timp arbitrar (stagiune, an), nu sunt corecte. Ar fi mult mai interesant de evaluat teatrul românesc referindu-ne la prezentul absolut al lucrurilor, care

Alternativa teatru-dans:
Hammam de Mihai Mihalcea la MAD

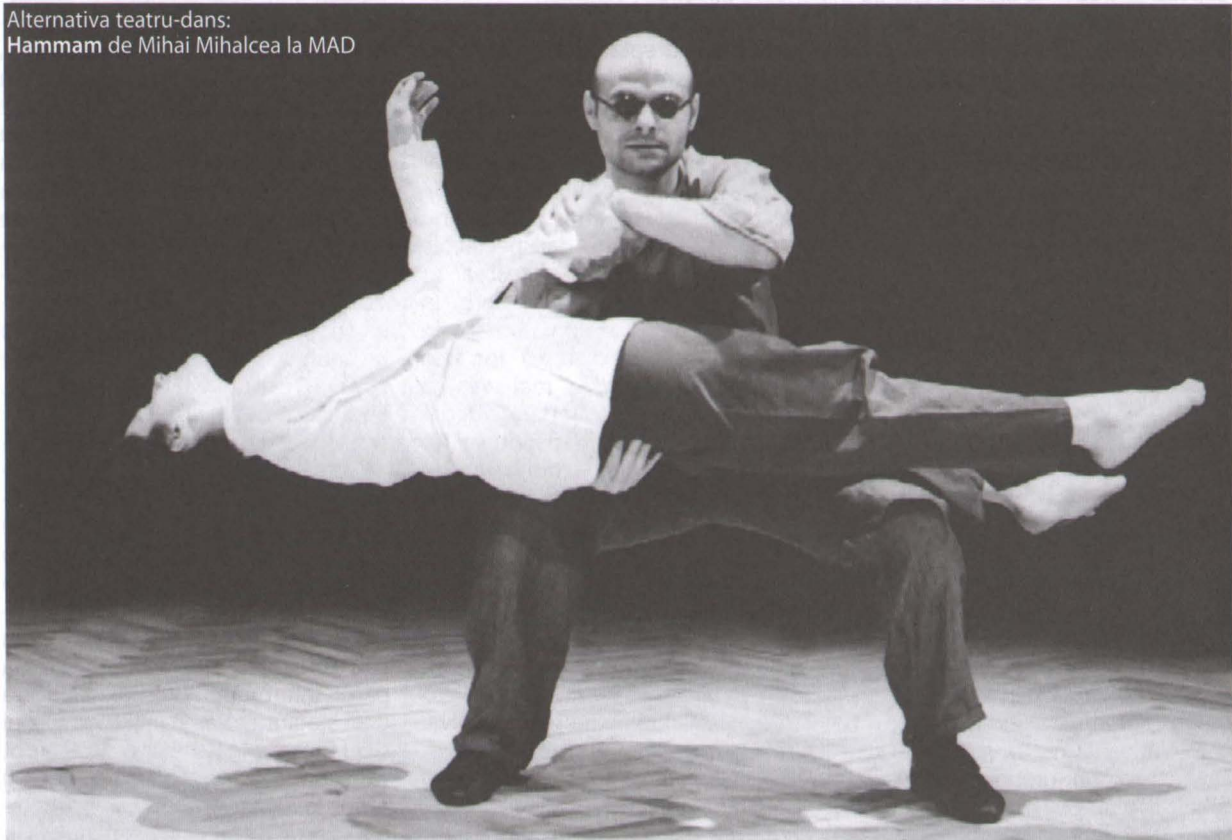

foto: Andreea Pașca

cuprinde și spectacole mai vechi, menținute pe o treaptă foarte înaltă și cu o audiență care permite longevitatea. Eu cred că viața artistică se referă cu strictețe la prezentul în absolut din teatru.

valoroase tocmai datorită prestațiilor actoricești. Estetica anterioară, a lui Frunză sau Măniuțiu, de pildă, plasa în centru inovațiile viziunii regizorale. Spectacolul lui Dabija, **Creatorul de teatru**, mi se pare chiar un manifest.

Găitan, s-au făcut două spectacole bune; e ceva, dar situația generală nu se rezolvă.

Cristina Modreanu: Nu cred că este problema lui Găitan sau a unei persoane anume; întreg sistemul teatral de stat este în derivă. Mai mult sau mai puțin, toate teatrele se confruntă cu aceste probleme, iar succesele țin de întâmplare. Nemulțumirile create de administrație grevează asupra părții artistice și a manifestărilor creatoare. La Teatrul Mic, de exemplu, este o stare de nemulțumire permanentă. Și nu e întâmplător că se produc aceste eșecuri. Se pleacă de la promisiuni generoase și premise foarte bune și se ajunge la un final lamentabil. La fel și la Teatrul de Comedie, unde starea de nemulțumire nu generează nimic.

O reîntâlnire fericită: Spirit cu Valeria Seciu și în regia Cătălinei Buzoianu (Mic)

Dar fără regizor...

Marina Constantinescu: Vreau să revin la ceea ce spunea Ludmila și la prezența marilor actori, care, prin energia lor, au creat mari spectacole. Dar aceiași actori au jucat și în spectacolele proaste din ultimele stagii. Succesul **Unchiului Vanea** a fost determinat de venirea acestui tânăr regizor care, împreună cu scenograful, a reușit să imprime un suflu nou, seriozitate, disciplină, să-i motiveze pe actori în găsirea unor formule noi de exprimare. De exemplu, **Rebengiuc** într-adevăr se arată altfel, „curat”, cum nu a fost în **Lear**. Cred că, după ce am vorbit despre excepții, trebuie să spunem cum s-a alterat condiția actorului. Măcar noi ar trebui să punem punctul pe i și să spunem că una dintre cauzele crizei despre care vorbim este tipul de manager cultivat în România la ora asta. I s-a acordat lui Florin Călinescu creditul omului angrenat într-un sistem privat, cu un anumit suflu. Am crezut că va face ceva la Teatrul Mic. N-a făcut nimic. Impresia mea este că îl îngroapă, pur și simplu. Apariția spectacolului **Spirit** este o întâmplare, un gest sentimental, o reîntâlnire a Cătălinei Buzoianu cu Vali Seciu, la teatrul unde amândouă au lucrat și pe care l-au ridicat. Dar după asta? Se punea la început întrebarea dacă această stagiune este capătul unei evoluții sau structurează o altă evoluție. Mi s-a părut interesantă propunerea de a privi stagiunea ca pe încheierea unui ciclu început în '90; nu știu dacă pot să răspund acum, dar mă voi gândi serios la această problemă. Majoritatea spectacolelor citate sunt făcute în

Magdalena Boiangiu: Care cuprinde trecutul, prezentul și viitorul?!

Sebastian-Vlad Popa: Da. Și toate acestea trebuie să le avem. Cred că UNITER ar trebui să aibă curajul de a da, în fiecare an, premii celor mai bune spectacole care există, nu celor care au fost produse acum o lună, trei sau șase. Cu riscul de a premia același spectacol de cinci ori!

Octavian Saiu: Mi se pare cam supra-realistă viziunea asta!

Magdalena Boiangiu: Ar fi interesant de văzut dacă spectacolul premiat mai seamănă cu cel inițial. Dar asta este altă discuție.

Actorul și managerul

Alina Mang: S-a spus la început că spectacolele bune ar fi puține și că, în general, această stagiune a fost slabă. Eu cred că, în absența unor termeni de comparație cu adevărat rezonabili pentru spectacolele bune ale acestei stagiuni, succesele sunt supradimensionate. S-a spus apoi că e dificil de observat o direcție. Mie mi se pare, totuși, că se poate vorbi despre un fenomen general; **Spirit**, **Unchiul Vanea** și **Creatorul de teatru** au ceva în comun: reorientarea regizorului către munca cu actorul și scoaterea în evidență a actorului. Ele sunt

Magdalena Boiangiu: Cred că ai dreptate și prin demonstrația contrară: un spectacol bine gândit, cum este **Spionul balcanic** al lui Goga, moare din cauza actorilor.

Marinela Țepuș: Nu cred că Sebastian are dreptate, deși cele cinci spectacole memorabile au ajuns șapte; nu cred că este suficient pentru a caracteriza o stagiune ca fiind bună. În 46 de instituții teatrale ar trebui să putem vorbi despre 20 de spectacole care au atras publicul; nu neapărat evenimente, dar spectacole peste medie. Printre acestea aș include **Oscar** al lui Alice Barb. În această stagiune eu am urmărit în special tinerii și cred că lor le-a aparținut inițiativa. Aș mai vrea să spun ceva despre „Nottara”, deoarece am fost mai aproape: nu s-a întâmplat nimic după schimbarea directorului, la fel cum România nu s-a modificat o dată cu moartea lui Ceaușescu.

Magdalena Boiangiu: Nu e deloc același lucru!

Marinela Țepuș: Atâta vreme cât nu se găsește un director care să vină și să și rămână, să poată propune o strategie, problema nu se va rezolva. Șirul de interimari întreține provizoratul și se pare că asta va dura până se termină procesul lui Rădescu. Este curios că în patru luni, cât a stat

teatre cu tradiție. Pe de altă parte, trebuie vorbit și despre prezența Teatrului Act cu două spectacole, **Pușca de vânătoare și Creatorul de teatru**, cu două texte practic inedite, care aduc teatrul în primele locuri, în top. Acolo au fost tot felul de transformări și, până la urmă, alături de montările făcute de tineri, am văzut și un spectacol minunat, făcut de doi mari creatori: Iureș și Dabija. Dar ne-am reîntâlnit și cu creatori „uitați”; nu mi se pare deloc mai prejos rolul pe care îl face Rodica Negrea în **Pușca de vânătoare**, rol construit, după părerea mea, cu o minuție remarcabilă. Oare acest spectacol nu se putea juca la Teatrul Mic, având în vedere că toată echipa este de acolo? Deși cred că, în contextul în care se găsește Teatrul Mic, **Puștii de vânătoare** îi stă mult mai bine la Teatrul Act... Nu am văzut **Amanții în sângerați**; **Idiotul** l-am văzut în formula cu actori ucraineni și mi s-a părut că regizorul este foarte interesant, cu un talent original. În **Căsătoria** părea, totuși, prea încântat de sine, de soluțiile găsite, dar, pe de altă parte, lucrul cu actorii era fantastic; în **Căsătoria**, spectacol făcut în genul filmului lui Ettore Scola, **Balul**, totul este teatru-dans, trupa, formată și din tineri, și din vârstnici, menține un ritm aiuritor. Mie mi se pare că acum, în teatrul românesc, există o prăpastie între ceea ce este notabil și restul. Nu e vorba de vârful icebergului, pentru că ce se vede stă oarecum suspendat; lipsește masa solidă a spectacolelor, prăpastia dintre excepție și suportul ei s-a adâncit.

Magdalena Boiangiu: Iar specta-

coale proaste sunt foarte proaste!
Marina Constantinescu: E de amintit prezența Cătălinei Buzoianu cu două spectacole, **Spirit și Odiseea 2001**, la două teatre diferite. Dacă, în **Spirit**, ceea ce observa Alina Mang mai de vreme, lucrul cu actorul, cu Vali Seciu, este extraordinar, în **Odiseea 2001** acest efort lipsește.

Cine cu cine e coleg?

Și dacă tot vorbim despre inconsistența stagiunii, cred că ar trebui să vorbim și despre felul cum se scrie despre teatru. De câțiva ani încoace, am citit consecvent absolut pe toată lumea prezentă aici și pe toți colegii de la Iași, Cluj, Sibiu. Am făcut o pauză, recunosc, de un an și două luni. Am reluat apoi exercițiul, pentru că mi se pare forma elementară de respect între noi, în breaslă. Ce am citit în stagiunea asta pe mine m-a făcut să mă întreb foarte serios dacă mai vreau sau nu să scriu despre teatru... Simt nevoia unei delimitări. Nu pentru că aș fi eu foarte bună, nu pretind așa ceva. A apărut în revista „Scena” dezbateră dedicată acestei probleme, dar ar trebui să și acționăm cumva. Ce se scrie în ziare este dramatic, când nu e tragic. Există o distanță imensă între ceea ce citești și ceea ce vezi pe scenă, iar avizierele teatrelor se hrănesc cu această... marfă. Actorii vin, se uită și începe o agitație extraordinară în legătură cu ce a scris Vasilica. „Dar cine-i Vasilica?”, întreb. „Cum, aia care scrie în...” „Nu știu cine e.” „Cum, e o

colegă de-a ta!” „Stai puțin, nu e colegă de-a mea!” „Păi nu scrie în ziar?” „Scrie.” „Are cronică acolo?” „Da.” „Păi, sunteți colegi!” Aș vrea să încercăm ca, în stagiunea viitoare, reflectarea teatrului să fie cât mai aproape de realitate. Așa cum e el, bun, prost, excepțional, foarte prost. Dar să aibă în noi oglinda realității lui, nu deformări și denaturări înspăimântătoare. Trebuie spus lucrurilor pe nume, fără a jigni. Să analizăm din timp, nu când e prea târziu, conul de umbră în care se instalează Craiova, Timișoara, Iași-ul – care începe să-și propună niște titluri dubioase în stagiunea viitoare. Să vorbim despre un teatru cum este cel din Ploiești. După părerea mea, acest teatru, care stă foarte bine cu administrația locală, indiferent de culoarea pe care o are aceea, încearcă să facă ceva. Este evident că nu ne-a arătat nimic excepțional, dar acolo cineva își propune să anime și să pregătească o trupă pentru performanță; acest lucru merită menționat. La Sibiu, **Pilafuri și parfum de măgar** nu este un spectacol. S-a dovedit din nou mobilitatea managerială a directorului Chiriac și aptitudinea lui de a atrage lumea, dar spectacolul a fost o joacă, o încercare a unor creatori – Purcărete, Helmut Stürmer, Vasile Șirli – de a merge pe un drum comun, care se va desfășura în afara granițelor României. Au participat studenții de la Sibiu, actori profesioniști, s-a lucrat foarte serios, dar nu e un spectacol. Nu cred că această încercare ar putea fi introdusă pe lista acestei stagiuni; nu cred că este corect să supralicităm noi ceva despre

Un succes necunoscut? **Mantaua**, regizat de Mona Chirilă la TN Cluj

care însuși creatorul spune că nu e... **Alice Georgescu:** Dar o dată ce reprezentăția este anunțată cu afiș, o dată ce se pun în vânzare bilete la casă, iar omul dă banul, ia biletul, intră și vede spectacolul, e spectacol. Eu i-am făcut o cronică ca oricărui alt spectacol.

Cristina Modreanu: Nu aș vrea să se creadă că am vreo obsesie, dar nu mi se pare întâmplător faptul că multe dintre spectacolele menționate aici printre cele notabile sunt create de regizori care nu sunt români. Yuri Kordonsky și scenografa cu care a lucrat sunt ruși; Andriy Zholdak este ucrainean. Din punct de vedere regizoral, cred că traversăm o adevărată o „pauză”. Dar nu una dramatică; pe lângă ce s-a pomenit despre cei tineri, vreau să spun că Gala Absoluvenților din acest an a fost purtătoare de speranță. Sunt tineri care „vin puternic”. Pot să dau și nume: Radu Apostol, Radu Berceanu, Ana Mărgineanu – mai puțin Gabriela Dumitru, dar s-ar putea să mai „crească” și ea – sunt atrași cu toții, poate și din cauză că l-au avut la un moment dat la clasă pe Theodor-Cristian Popescu, de tex-

nu a venit din absența unor spectacole importante pentru biografia personală a creatorilor. Nu orice spectacol important pentru artist este important și pentru teatru; și invers: există spectacole imperfecte, dar importante pentru ceea ce se întâmplă sau se va întâmpla în teatru. **Octavian Saiu:** Eu nu voi vorbi despre stagione, pentru că nu am văzut atât de multe spectacole...

Magdalena Boiangiu: Foarte rău! De ce nu mergi la teatru?

Octavian Saiu: Merg, dar nu atât de des ca dumneavoastră.

Magdalena Boiangiu: Dar ce, crezi că mie îmi face mereu plăcere?!

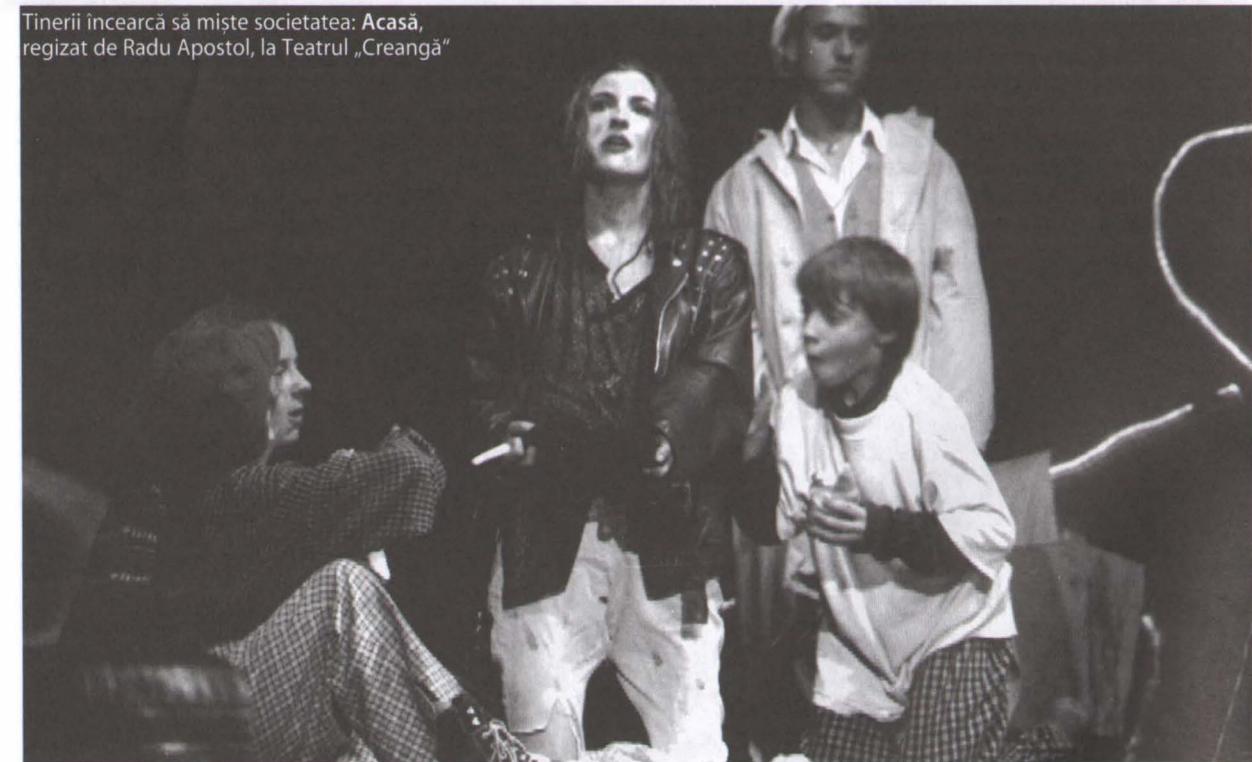
Octavian Saiu: Cred că există o criză în raportul pe care îl are teatrul, ca artă, ca formă de exprimare și de comunicare între oameni, cu societatea, cu lumea în care trăim. Cred că teatrul pierde din ce în ce mai mult din impact și devine, cum spunea Banu într-o carte recenzată de Marina Constantinescu, „o livadă de vișini”: copleșit de alte valori, de alte forme de comunicare și de civilizare a omului. O stagione proastă este un factor de risc din perspectiva acestei

nativă. Pentru că, din aceste formule exterioare, care încearcă din afară să recupereze teatrul și forța lui de a comunica și de a însemna ceva pe plan social, poate să se nască evoluția necesară: nu neapărat dintr-un proiect de tip stilistic, estetic, dintr-o gândire foarte coerentă la nivelul mijloacelor de expresie, ci poate chiar din această diversificare a raporturilor pe care teatrul le are cu societatea. O formă de a sensibiliza opinia publică față de teatru, cum reprezintă spectacolul *Acasă* al lui Radu Apostol, s-ar putea să fie mai oportună și mai binefăcătoare pentru mișcarea teatrală decât o reușită spectaculară ca atare.

Marina Constantinescu: Există pericolul de a supralicita un succes și de a ridica pe un piedestal șubred nume care apoi nu confirmă, cum s-a întâmplat cu Vlad Massaci. Am crezut cu toții în el, l-am susținut...

Octavian Saiu: Meritul lui Radu Apostol în raport cu ceilalți este faptul că el își pune cu adevărat problema modului în care teatrul poate să capteze interesul și energia unor oameni din diverse medii sociale...

Tinerii încearcă să miște societatea: *Acasă*, regizat de Radu Apostol, la Teatrul „Creangă”

tul contemporan, de descoperirea unor formule de teatru foarte modern și a textului, în principal. Speranța mi se pare a veni din partea celor foarte tineri mai degrabă decât din partea celor care sunt deja în sistem.

Magdalena Boiangiu: Sentimentul de neîmplinire cu privire la stagione

responsabilități și se repercutează în mod direct asupra condiției teatrului la noi, care începe să suscite din ce în ce mai puțin interes. De aceea cred că trebuie să privim cu mai multă generozitate încercări de tipul celei făcute de Radu Apostol, de tipul celor făcute de cei din mișcarea alter-

Cristina Modreanu: Marele merit al lui – dar și al altora – este încercarea de a se apropia pe alte căi de un public într-o continuă transformare.

În loc de concluzie (ulterioară): *Cel mai rău ar fi ca, la anul, să ne amintim cu nostalgie de această stagione.*